

POVEZANOST AUTORITARIJANIZMA I AGRESIVNOSTI OSUĐENIH OSOBA

Marija Lebedina

Fakultet za defektologiju

Zagreb, Kušlanova 59a

Originalni znanstveni članak

UDK: 376.58

Sažetak

Na uzorku od 406 osuđenih osoba KPD Lepoglava u dobi od 21 do 60 godina provjeravana je hipoteza o povezanosti autoritarizma i agresivnosti osuđenih osoba. Za ispitivanje stupnja autoritarizma upotrebljena je skala H.J.Eysencka u adaptaciji M.Mrakovića, a za ispitivanje agresivnosti korištena je skala SIGMA-1 (F.Prot i K.Momirović, 1984.) koja predstavlja instrument za procjenu efikasnosti sistema za regulaciju i kontrolu reakcija napada. Na dobivenim rezultatima računata je metodom H.Hotellinga kanonička povezanost između faktora autoritarizma i faktora agresivnosti. Prije utvrđivanja kanoničkih korelacija između navedenih skupova varijabli iz podataka su parcijalizirani utjecaj dobi i socio-ekonomskog statusa. Dobiveni rezultati pokazuju da postoji značajna povezanost tri para kanoničkih faktora. Prvi par kanoničkih faktora ukazuje na povezanost između antiautoritarizma i verbalne i fizičke agresivnosti. Drugi par kanoničkih faktora opisuje osobe koje manifestiraju težnju za humanošću među ljudima, maksimalno se zalažu za ljudske slobode i poštovanje svačije ličnosti. Treći par kanoničkih faktora opisuje impulzivne osobe kod kojih postoji smanjena samokontrola, a netolerantne su prema osobama koje manifestiraju određena biološka odstupanja.

Uvod i problem

Autoritarizam kao poseban vid čovjekovih shvaćanja i ponašanja obuhvaća specifično ponašanje osobe koje se manifestira u njenom konvencionalizmu (prihvatanju vrijednosti i standarda okoline te njihovo rigidno pridržavanje), autoritarnoj submisivnosti (nekritičnom prihvatanju autoriteta), agresivnosti (tendenciji da se oštro reagira prema ljudima koji krše konvencionalne vrijednosti), antiintraceptivnosti (suprotstavljanju svemu subjektivnom), poštivanju vlasti i pozitivnom odnosu prema

njoj, destruktivnosti, cinizmu, rigidnosti mišljenja, pretjeranom interesu za seksualne nastranosti (Rot, 1978). Autoritarne osobe prihvaćaju moral na rigidan način, što je posljedica autoritarnog odgoja, koji se zasniva na krutoj disciplini, traženju bezuvjetne poslušnosti djece, naglašavanju dužnosti i obaveza, bez ljubavi i emocija.

Čini se da autoritarnu ličnost najplastičnije opisuje četvrti stupanj Peckovih razvojnih stupnjeva karaktera nazvan "iracionalno savjestan" (Petrović, 1973). Na temelju istraživanja kod nas (Momirović, Viskić-Štalec, Mejovšek, 1974; Kovačević, 1981)

Rad je realiziran u okviru projekta "Psiholojska istraživanja psihičkih procesa i ljudskog ponašanja"; projektni zadatak "Relacije psiholoških, socioloških i kriminoloških karakteristika osuđenih osoba i njihova ponašanja za vrijeme izdržavanja kazne lišavanja slobode", koji financira SZZ za znanost SRH.

zaključujemo da je povišeni autoritarizam jedan od indikatora nepovoljne strukture ličnosti koju karakterizira rigidnost ponašanja i mišljenja, snižena kognitivna efikasnost i neurotske reakcije asteničkog tipa. Međutim prema istraživanjima (Mejovšek, Kovačević, 1982) autoritarizam između ostalog ima važnu ulogu u resocijalizaciji maloljetnih delinkvenata, a zbog svojih karakteristika: poštivanje autoriteta, poslušnost, submisivnost, pa su takve karakteristike povišenog autoritarizma pouzdan indikator uspješne resocijalizacije. Agresivnost je slojeviti fenomen koji ima mnogo determinanti i služi različitim ciljevima. Postoje neslaganja o tome što podrazumjevamo pod agresivnošću. Čini se opravdanim agresivno ponašanje odrediti kao napad na druge osobe i objekte sa namjerom da se toj drugoj osobi ili objektu nanese šteta. Agresivno ponašanje ima velikog utjecaja na odnose među ljudima i izvor je mnogih problema i poteškoća u pojedinačnim međuljudskim odnosima, te odnosima među grupama ljudi. Agresivno ponašanje može biti posljedica reakcija obrane izazvane tuđim napadom ili je to ponašanje koje je samo sebi svrhom, tj. takvo ponašanje koje pojedincu pruža zadovoljstvo kroz sam agresivni akt. Ne možemo govoriti o samo jednom vidu agresivnog ponašanja pa tako ni o agresivnosti kao jedinstvenom fenomenu. Ovdje ćemo samo nabrojiti brojne teorije koje nastoje objasniti uzroke agresivnog ponašanja, a osnovna zamjerka im je da trpe od nedostatnosti i parcijalnosti: Freudova teorija o instinktu agresivnosti, teorije koje agresivnost nastoje objasniti biološkim strukturama ili fiziološkim promjenama u organizmu, teorije koje agresiv-

nost objašnjavaju kao posljedicu frustracije, teorije koje agresivnost shvaćaju kao naučeno ponašanje. Žužul (1983) je potvrdio hipotezu o postojanju frustracione i instrumentalne agresivnosti. Frustracionu agresivnost često u literaturi nazivamo: impulzivna, ekspresivna, provocirana, filogenetska, benigna; a instrumentalnu: intencionalna, ontogenetska, maligna. Prva je u većoj mjeri ovisna o kombinaciji emocionalnih i asocijativnih determinanti, a druga nastaje kao rezultat emocionalnih i u prvom redu kognitivnih faktora, tj. predviđanjem nagrade ili kazne koja slijedi za agresiju. Čini se da agresivnost možemo shvatiti dvojako: kao latentnu i manifestnu (Žužul, 1986). Latentna je ona koja je prouzrokovana promjenama u autonomnom živčanom sustavu, a čiji je direktan uzrok u provocirajućoj situaciji. Manifestna je određena nasljeđem determiniranom latentnom agresivnošću i učenjem usvojenim mehanizmima inhibicije te agresivnosti. Cilj istraživanja bio je utvrditi povezanost između skupa indikatora agresivnosti i skupa insikatora autoritarizma. Kako smo ranije naveli da je agresivnosat jedna od karakteristika ličnosti autoritarnih osoba možemo očekivati da će povezanost utvrđena kanoničkim pristupom biti pozitivna i osrednje visine.

Metoda

Uzorak ispitanika formiran je slučajnim izborom, a sastoji se ode 406 osuđenih osoba muškog spola u dobi od 21 do 60 godina, a osuđeni su zbog različitih krivičnih djela na vremensku kaznu u trajanju dulje od jedne godine. U svrhu ispitivanja stupnja autoritarizma ispitanici su ispunjavali

skalu H.J.Eysencka u adaptaciji M.Mrakovića, koja se sastoji od 19 varijabli danih u obliku tvrdnji. Odgovori ispitanika dani su na Likertovoj skali u rasponu od 5 stupnjeva: potpuno točno=1, uglavnom točno=2, nisam siguran=3, uglavnom netočno=4, potpuno netočno=5.

SKALA EYS-A

1. Omladinu bi trebalo podvrgnuti strožem režimu života, jer činjenice govore da uživanje prevelike slobode dovodi do niza loših posljedica
2. Naređenje predstavnika vlasti treba izvršavati bez prigovora
3. Treba uvijek postupiti onako kako zakon propisuje
4. Sve one koji ne slušaju svoje roditelje i starije od sebe trebalo bi obavezno kažnjavati
5. Naši saobraćajni propisi nisu dovoljno strogi, jer je činjenica da zbog toga stradaju mnogi nedužni ljudi
6. Vlast je potrebna da bi se većina ljudi efikasno držala u potčinjenosti
7. Naređenje rukovodioca treba izvršavati bez prigovora
8. Postoje pojedinci pa i grupe ljudi koji nisu vrijedni da žive
9. Naši zakoni prema kriminalcima su preblagi
10. Besposličare bi trebalo kažnjavati kao kriminalce
11. Putovanje iz države u državu trebalo bi dozvoliti bez ikakvih ograničenja
12. Silovanje zaslužuje smrtnu kaznu

13. Ljudi sa teškim nasljednim defektima i bolestima morali bi se obavezno sterilizirati
14. Smrtna kazna je divljački običaj i trebalo bi je ukinuti
15. Opravdano je što se kod nas za neke slučajeve predviđa smrtna kazna
16. Seksualne kriminalce trebalo bi bičevati, pa čak kažnjavati i na gori način
17. Dobro je što borba za život odbacuje one koji se ne mogu održati
18. Sloboda je štetna za one koji su nesposobni
19. Homoseksualci nisu ništa bolji od kriminalaca i trebalo bi ih oštro kažnjavati

Bazična agresivnost ispitana je pomoću skale SIGMA-1 (F.Prot i K.Momirović 1984), koja predstavlja instrument za ocjenu efikasnosti sistema za regulaciju i kontrolu reakcija napada. Instrument se sastoji od 30 varijabli danih u obliku tvrdnji.

SIGMA-1

1. Kad su njihovi interesi u pitanju, ljudi ne vode mnogo računa o tome što je pravo a što nije
2. Često psujem
3. Mnogi ljudi misle samo o tome kako bi se okorisatili na tuđi račun
4. Za mene se ne bi moglo reći da sam miran i staložen čovjek
5. Većina ljudi je sebična
6. Mnogi ljudi su podmitljivi
7. Ne volim da mi zapovijedaju
8. Imao sam loše ocjene iz vladanja

9. Mnogi ljudi rado prebacuju odgovornost na tuđa leđa
10. Često se žestoko razbjesnim
11. Život bi bio mnogo ljepši kada razni glupani ne bi prisiljavali čovjeka da radi on o što neće
12. Mnogi ljudi su uvijek spremni da nađu neku "rupu" u zakonu
13. Lako se razbjesnim ali to me brzo prođe
14. Često mi dođe da nekog udarim
15. Većina ljudi sklapa prijateljstva zato jer im prijatelji mogu biti korisni.
16. Volim se potući
17. Mnogim ljudima se poklanja više pažnje nego što zaslužuju
18. Često sam kao dječak od škole pravio igrariju
19. I kad drugima pomažu ljudi to rade iz lične koristi
20. Ja po svaku cijenu moram dobiti ono što hoću
21. Kad mi se netko ne sviđa nisam u stanju to sakriti, nego se obično odam nekom primjedbom ili ponašanjem
22. Ne podnosim policajce
23. Čovjek koji ne zna uživati u životu ne treba ni da živi
24. Većina ljudi dobija od društva više nego što zaslužuje
25. Često ni sam ne mogu predvidjeti kako ću na nešto reagirati
26. Ja mogu imati skoro svaku ženu koja mi se sviđi
27. Smatram da bih bio sposoban za vođu gangsterske bande
28. Imao sam neprilike jer nisam kad je trebalo mogao držati jezik za zubima
29. Ljudi ponekad smatraju da sam suviše ponosan i uobražen
30. Ja stavljam oštre, zajedljive primjedbe ljudima ako smatram da su ih zaslužili

Posebним upitnikom prikupljeni su podaci o dobi i socio- ekonomskom statusu ispitanika. Zbog velike heterogenosti uzorka u obradi podataka najprije je parcijaliziran utjecaj dobi i socio- ekonomskog statusa iz rezultata postignutih na skalama autoritarizma i agresivnosti. Nakon toga pomoću metode H.Hotellinga utvrđena je kanonička povezanost između autoritarizma i agresivnosti ispitanih osuđenih osoba. Obrada podataka izvršena je u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

Rezultati i diskusija

Dobijeni rezultati pokazuju da postoji značajna povezanost tri para kanoničkih faktora.

Tablica 1.

Značajnost kanoničkih korelacija

	Determinacija	Korelacija	P
1	.41	.64	.000
2	.30	.54	.000
3	.20	.45	.004

Tablica 2.

Kanonički ponderi (W), faktori (F) i krosfaktori (C) prvog skupa varijabli

Varijable EYS-A	W ₁	F ₁	C ₁	W ₂	F ₂	C ₂	W ₃	F ₃	C ₃
1	-.15	.05	.03	.32	.68	.37	-.62	-.31	-.14
2	.15	.55	.35	.16	.43	.23	-.07	.01	.00
3	.24	.62	.40	.04	.32	.18	.08	.07	.03
4	.22	.26	.17	.17	.59	.32	.16	.07	.03
5	-.05	.10	.06	.01	.33	.18	.04	.07	.03
6	-.18	-.29	-.19	.05	.35	.19	.46	.41	.18
7	.30	.52	.33	.11	.44	.24	-.01	.06	.03
8	-.29	-.21	-.13	.19	.56	.30	.11	.19	.09
9	.23	.35	.22	-.02	.42	.23	.47	.35	.15
10	.04	.06	.04	.15	.51	.27	-.01	.16	.07
11	-.20	.41	-.26	.08	.03	.02	.04	-.03	-.01
12	-.09	-.08	-.05	.11	.43	.23	-.14	-.13	-.06
13	.15	-.08	-.05	.09	.38	.21	-.31	-.20	-.09
14	-.27	-.45	-.29	.01	-.26	-.14	-.28	-.15	-.07
15	.04	.24	.16	.07	.21	.11	-.08	-.09	-.04
16	-.10	-.14	-.09	-.09	.42	.23	-.22	-.20	-.09
17	-.18	-.38	-.24	-.07	.42	.23	.39	.40	.18
18	-.17	-.41	-.26	.21	.45	.24	.20	.26	.12
19	-.11	-.17	-.11	.28	.63	.34	-.20	-.2	-.09

Tablica 3.

Kanonički ponderi (W), faktori (F) i krosfaktori (C) drugog skupa varijabli

Varijable SIGMA-1	W ₁	F ₁	C ₁	W ₂	F ₂	C ₂	W ₃	F ₃	C ₃
1	.10	-.20	-.13	-.11	.11	.06	.08	.04	.02
2	-.08	-.40	-.26	-.01	.05	.03	-.29	-.41	-.18
3	.01	-.37	-.24	.10	.30	.16	-.18	-.08	-.04
4	.05	-.29	-.19	-.24	-.09	-.05	.01	-.08	-.04
5	.05	-.35	-.23	.06	.19	.11	.29	.28	.13
6	-.10	-.44	-.28	-.07	.17	.09	.10	.15	.07
7	-.15	-.59	-.38	-.47	-.35	-.19	.25	.15	.07
8	.10	-.31	-.20	-.11	-.13	-.07	.23	.15	.07
9	-.12	-.42	-.27	-.07	.22	.12	-.38	-.07	-.03
10	-.14	-.49	-.31	.02	.11	.06	-.16	-.32	-.14
11	.01	-.44	-.28	.21	.32	.17	.25	.21	.09
12	.04	-.40	-.26	-.10	.14	.08	.32	.21	.10
13	-.02	-.39	-.25	.12	.15	.08	-.49	-.48	-.21
14	-.05	-.48	-.31	.06	.02	.01	.05	-.14	-.06
15	.06	-.26	-.17	.18	.35	.19	-.19	-.04	-.02
16	.06	-.43	-.27	.01	-.05	-.03	-.07	-.05	-.02
17	.04	-.40	-.26	.15	.39	.21	-.16	-.06	-.03
18	.02	-.40	-.26	.03	-.08	-.04	-.04	-.09	.04
19	-.11	-.47	-.30	.01	.29	.16	.24	-.10	.04

Tablica 3 - nastavak

Variable SIGMA-1	W ₁	F ₁	C ₁	W ₂	F ₂	C ₂	W ₃	F ₃	C ₃
20	-.12	-.51	-.33	.18	.07	.04	-.09	.05	.02
21	.04	-.28	-.18	.02	.10	.05	-.22	-.21	-.09
22	-.43	-.76	-.49	-.23	-.19	-.10	-.36	-.07	-.03
23	-.09	-.50	-.32	.42	.39	.21	.38	.34	.15
24	-.38	-.57	-.36	.27	.43	.23	-.01	.06	.03
25	.08	-.36	-.23	.29	.30	.16	.17	-.07	-.03
26	-.02	-.40	-.26	-.14	-.08	-.05	.01	.06	.03
27	-.28	-.59	-.38	-.22	-.25	-.14	.21	.16	.07
28	-.02	-.37	-.24	-.27	-.09	-.05	-.12	-.07	-.03
29	-.11	-.41	-.26	-.09	-.08	-.05	.08	.03	.01
30	.06	-.25	-.16	.28	.28	.15	.08	-.02	-.01

Prvi kanonički faktor u prostoru autoritarizma opisuje osobe koje su deklarativno protivnici poštivanja zakona, poslušnosti nadređenima, a zastupnici su tzv. antiautoritarnog pristupa, potpune anarhije. Takve osobe u pravilu su i pristaše smanjenog kažnjavanja, ali su zagovornici prirodne selekcije neefikasnih. Prvi kanonički faktor u prostoru agresivnosti opisuje manifestno agresivne osobe, koje osjećaju nadmoć nad drugim ljudima, egocentrične su, destruktivne, a i negativistične prema okolini. Ovaj tip agresivnog reagiranja zasniva se kako na naučenim modelima ponašanja (instrumentalna agresivnost), tako i na fiziološkim procesima koji dovode do povišene razine uzbuđenja VNS-a, koja direktno smanjuje nivo tolerantnosti. Čini se da ovaj par kanoničkih faktora opisuje one najteže konstelacije osobina osuđenih osoba, koji su i najtvrdokorniji na bilo kakve utjecaje tretmana. Ovakve osobine ličnosti karakteristične su i za laičko poimanje kriminalaca, što možemo zahvaliti uvriježenim mišljenjima koji pod pojmom

kriminalca uvijek asociraju najtežu grupu delinkvenata. Drugi par kanoničkih faktora opisuje osobe koje se zalažu za potpune ljudske slobode, da se svatko ponaša onako kako mu lično odgovara, bez obzira na okolinu. Čovjek sam, je najbolja mjera onog što se treba poštovati. Zalažu se za human i nedominantan odnos prema ljudima bez obzira na njihove karakteristike. Ovakve osobine ličnosti vrlo su nespecifične za populaciju osoba koje vrše krivična djela. Uzrok ovakvim rezultatima može biti dvojak. Kao prvo možda se radi o idealnom "ja" (super ego) koje osobe sa devijantnim ponašanjem sebi priželjkiju. Nadalje, naš uzorak sačinjavaju osuđene osobe koje nisu selekcionirane s obzirom na izvršeno krivično djelo, pa možemo naći vrlo različite motive za kriminalnu djelatnost (i kategoriju slučajnih kriminalaca). Ovi zaključci vrijede pod pretpostavkom da su ispitanici bili iskreni u svojim odgovorima. Treći kanonički faktor u prostoru autoritarizma opisuje osobe koje su ambivalentne u odnosu na autoritarizam. Generalno su protivnici autoritarizma

pristupa, ali indikatore istog nalazimo u rigidnom odnosu prema osobama sa nasljednim defektima i pretpostavkom o biološkim uzrocima neprilagođenog ponašanja (takve osobe treba sterilizirati, silovatelje oštro kažnjavati, homoseksualci su kriminalci). Treći kanonički faktor u prostoru agresivnosti opisuje osobe impulzivnog i nepredvidivog ponašanja. Radi se o verbalnoj i fizičkoj agresivnosti koja za okolinu najčešće dolazi neočekivano, takve osobe su iritabilne, netrpeljive, netolerantne, posebno prema onim osobama koje po svojim biološkim karakteristikama ne odgovaraju predodžbi normalnosti. Možemo reći da se ovdje radi o impulzivnoj, frustracijskoj agresivnosti, koja je u prvom redu emocionalno obojena (frustracija izaziva npr. emociju srdbe), a učešće kognitivnih faktora je daleko manje (Žužul, 1983). Zasniva se prvenstveno na fiziološkim procesima koji dovode do perzistiranja povećanog uzbuđenja VNS-a (Eysenck, Eysenck 1969; prema Mejovšek, 1988) te agresivne modulacije tog uzbuđenja. Žužul (1986) navodi postojanje latentne agresivnosti kao karakteristike ličnosti koju objašnjava povećanom iritabilnošću VNS-a. Latentna agresivnost uz-

rokovana je emocionalnim promjenama u organizmu koje su posljedica percipiranja neke situacije kao provocirajuće.

Dobijeni rezultati navode nas na odbacivanje postavljene hipoteze o pozitivnoj povezanosti autoritarizma i agresivnosti, već možemo govoriti o postojanju značajne povezanosti antiautoritarizma i agresivnosti. Ovakve rezultate možemo objasniti specifičnostima osuđeničke populacije i vjerojatno je da isti zaključak ne bi izveli da smo ispitivanje proveli na tzv. normalnoj populaciji. Osuđenička populacija sama po sebi nosi karakteristiku destruktivnosti i težnje za anarhijom, a u svojoj realnosti nalazi se u uvjetima značajno ograničenih sloboda i nužnosti poštivanja autoriteta, što često izaziva suprotan efekt, netrpeljivost, unutarnju tenziju koja se manifestira kroz agresivnost. Ovakve konstatacije potvrđuju nalazi (Lippit, 1940; prema D.Krech i R. Crutchfield) koji kaže da autoritarne grupe (koje su vođene na autoritaran način) pokazuju tendenciju prema većoj agresiji nego demokratske grupe. U autoritarnim grupama bilo je više pokušaja da se privuče pažnja na sebe nego u demokratskim grupama.

LITERATURA:

1. Kreč, D. i R.Kračfild: Elementi psihologije. Naučna knjiga, Beograd, 1978.
2. Kovačević, V.: Problemi resocijalizacije maloljetnika s delinkventnim ponašanjem. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu i Izdavački centar Rijeka, Zagreb-Rijeka, 1981.
3. Mejovšek, M.: Relacije kognitivnih sposobnosti i agresivnosti osuđenih osoba. Znanstveni skup Dani Ramira Bujasa, Zagreb, 1988.

4. Mejovšek, M. i V. Kovačević: Povezanost efikasnosti resocijalizacije s nekim osnovnim socijalnim stavovima maloljetnika s delinkventnim ponašanjem. Istraživanja na području defektologije II, Zagreb, 1982.
5. Mejovšek, M. i V. Kovačević: Povezanost autoritarizma i super ega maloljetnih delinkvenata. Defektologija, 1984. Vol. 20, br. 1-2. str. 1-12.
6. Momirović, K., N. Viskić-Štalc i M. Mejovšek: Relacije kognitivnih i konativnih karakteristika maloljetnih delinkvenata i efikasnosti resocijalizacije nakon penalnog tretmana. Defektologija, 1974, God. 10., br. 1-2, str. 155-173.
7. Petrović, M. : Vrednosne orijentacije delinkvenata. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 1973.
8. Prot, F. i K. Momirović: Karakteristike jedne baterije mjernih instrumenata za procjenu konativnih faktora konstruiranih pomoću računala. Čovjek i zanimanje, 1984, 28,4,10-14.
9. Rot, N.: Osnovi socijalne psihologije - socijalizacija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1978, 234-242.
10. Žužul, M.: Provjera hipoteze o frustracijskoj i instrumentalnoj agresivnosti. Primjenjena psihologija, 1983, 4, 1-4, 151-152.
11. Žužul, M.: Novi pristup agresivnosti i upitnik za ispitivanje agresivnosti. Primjenjena psihologija, 1986, 7, 1-4, 83-92.
12. Žužul, M.: Pregled teorija agresivnosti. Penološke teme, 1986, 1, 3-4, 123-144.

THE CONNECTION BETWEEN AUTHORITARISM AND AGGRESSIVITY IN CONDEMNED PERSONS

Summary:

The hypothesis about the connection between authority and aggressivity in condemned persons was tested on the sample of 406 condemned persons aged 21 to 60 years. The A. G. Eysenck's Scale was used to test authoritarianism (adaptation of this scale was made by M. Mraković), while the aggressivity was tested on the SIGMA-1 Scale (F. Prot, K. Momirović, 1984.), which represents an instrument for estimation of efficacy of the system for regulation and control over the attack reactions. Canonical correlation analysis (Hotelling H. method) was computed between the authoritarianism factor and aggressivity factor. Before canonical correlations were computed, influences of age and socio-economic status were partialized. Obtained results show the connection between three pairs of canonical factors. The first pair shows the connection between authoritarianism and verbal and physical aggressivity. The second pair of canonical factors describes persons manifesting the tendency for humanity among people, and are maximally for human freedom and respect everybody's personality. The third pair of canonical factors describes impulsive persons with reduced selfcontrol, who are intolerant toward persons showing some biological disturbance.